

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmena • Ombudsperson Institution

---

IZVJEŠTAJ SA PREPORUKAMA
NACIONALNOG MEHANIZMA ZA SPREČAVANJE TORTURE
O
POSETI PRITVORNOM CENTRU U LIPLJAN

Za:

G. Abelard Tahiri, Ministar
Ministarstvo pravde

G. Uran Ismaili, Ministar
Ministarstvo Zdravlja

G. Nehat Thaqi, Generalni Direktor
Korektivna Služba Kosova

G. Milazim Gjocaj, Direktor
Departman zdravlja u zatvorima

G. Arif Beqa, Direktor
Pritvorni Centar u Lipljanu

Priština, dana 16. avgust 2019. godine

UVOD

U skladu sa članom 135. stav 3. Ustava Republike Kosovo i članom 17. Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu, Nacionalni mehanizam Ombudsmana za prevenciju torture (NMST) je dana 29. maja 2019. godine, posetio Pritvorni centar u Lipljan (u daljem tekstu *PCL*).

NMST na osnovu člana 17. Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu, može da poseti u svako vreme i bez najave sva mesta gde se drže lica lišena slobode, uključujući policijske stanice, pritvorske centre, zatvore, mesta gde se drže stranci lišeni slobode, kao i psihijatrijske institucije i ustanove za socijalnu zaštitu.

U *PCL* je pored pritvorenika smešten je i mali broj osuđenih lica. Tokom posete NMST Pritvornom Centru u Lipljane bilo je smešteno 89 pritvorenika (68 pritvorenih lica i 21 osuđenih lica).

Cilj posete

Svrha ove posete bila je opšta procena poštovanja prava zatvorenika, koja se garantuju Ustavom Republike Kosovo, zakonima primenjenim u Republici Kosovo i međunarodnim standardima o ljudskim pravima zatvorenika.

Sastav monitoring ekipe

1. Monitoring ekipa je bila u sastavu od jednog višeg pravnog savetnika za prevenciju torture, jedne pravne savetnice za prevenciju torture, jednog psihologa savetnika, jednog savetnika-lekara, i jednog savetnika - socijalni radnik.

Saradnja *PCL* sa NMST tokom posete

2. Tokom posete NMST u *PCL*, osoblje Korektivne službe Kosova (u daljem tekstu *KSK*) i osoblje Departmana zdravlja u zatvorima (*DZZ*) pružili su monitoring ekipi punu saradnju. Ekipa je, bez odlaganja, imala neometan pristup svim posećenim mestima i obezbeđene su im sve informacije potrebne za obavljanje zadatka, kao i omogućen im je razgovor sa osuđenim i pritvorenim licima, bez prisustva korektivnih službenika i bez prisustva zdravstvenog osoblja.

Informisanje o pravima zatvorenika

3. Administrativno Uputstvo MP-Br.07/2015 za kućni red u korektivnim institucijama, (u daljem tekstu *Kućni red*) utvrđuje obavezu popravnih ustanova da odmah po prijemu obezbede uslove da osuđeno lice bude pismeno obavešten o svojim pravima i obavezama. Dalje, *Kućni red* propisuje da su *Kućni red* i Zakon o izvršenju krivičnih sankcija (u daljem tekstu *ZIKS*) dostupni zatvorenicima u svakom trenutku. Zatvorenik koji ne zna pisati i čitati se usmeno obaveštava o pravima i obavezama.¹ NMST je tokom posete primetio da zatvorenici na raspolaganju imaju *Kućni red* i druge relevantne dokumente kojima se zatvorenici obaveštavaju o svojim pravima i obavezama.

Fizičko zlostavljanje

4. Tokom posete *PCL*-u, NMST je intervjuisao značajan broj zatvorenih lica i nije primio ni jednu žalbu na fizičko zlostavljanje ili prekomerno korišćenje fizičke sile vršeno od strane

---

¹ Administrativno Uputstvo MP-Br.07/2015 za kućni red u korektivnim institucijama, član 20.

službenika korektivne ustanove ili na ponašanje zatvorskih vlasti, koja bi predstavljala kršenje dostojanstva zatvorenika. Osim toga, NMST je primetio da postoji pozitivna klima i dobra interaktivna komunikacija između osuđenih i korektivnih službenika.

Uslovi smeštaja

5. ZIKS izričito propisuje da osuđeno lice ima pravo na smeštaj u skladu sa savremenim higijenskim uslovima i lokalnim klimatskim prilika.² „*Prostorija u kojoj živi i radi osuđeno lice treba da budu dovoljno prostrane, tako da svako osuđeno lice ima na raspolaganju najmanje osam (8) kvadratnih metara prostora za pojedinačnu ćeliju i četiri (4) kvadratnih metara za osuđenike u zajedničkim ćelijama, i dovoljno prirodno i veštačko osvetljenje za rad i čitanje kao i grejanje i ventilaciju.*“³
6. NMST je primetio da je prvi sprat PCL-a potpuno renoviran i sada pruža veoma dobre uslove za smeštaj zatvorenika. Takođe na ovom spratu značajno su poboljšani radni uslovi za korektivne službenike i osoblje DZZ-a. Pored prvog sprata, takođe je obnovljen objekat jedinice za prevoz, sala za porodične posete i kontrolna soba.
7. Tokom posete, MNST primetio je da ćelije gde su bili smešteni zatvorenici, na prvom spratu, imaju dovoljno prirodnog i veštačkog osvetljenja i nemaju vlage. Što se tiče prostora za boravak zatvorenika, NMST, je primetio da je, uglavnom, u PCL-u, životni prostor u skladu sa odredbama ZIKS-a i standardima koje je odredio Evropski komitet za sprečavanje torture (u daljem tekstu: KPT).⁴ Takođe, NMST tokom posete PCL-u nije primetio prenaseljenost.
8. Međutim, uslovi smeštaja na drugom spratu značajno se razlikuju od onih na prvom spratu i renoviranje je potrebno što pre. Prema rečima direktora, na ovom spratu PCL-a očekuju se ulaganja od strane nadležnih organa. Tuševi i toaleti su uglavnom u dobrom tehničkom stanju i dostupni su pritvorenim licima svakog drugog dana u nedelji, do za osuđena lica nema ograničenja.
9. Kao i u većini drugih korektivnih centara i u PCL, NMST je primetio da su madraci za krevet zastareli i da nisu dugo zamenjeni, i kao rezultat toga, vlaga je prodršla u nekoliko kreveta. Direkcija PCL je svesna ovih nedostataka i ista je uputila zahtev nadležnim organima KSK-a.
10. Zatvorenici su takođe izrazili zabrinutost da u njihovim ćelijama nema frižidera i da tokom leta, kako temperature rastu, postoji trajni rizik da će se neki prehrambeni proizvodi pokvariti i da će se izložiti trovanju. NMST je pokrenuo ovo pitanje pred direktorom koji ga je obavestio da je on svestan tog pitanja i da traži adekvatno rešenje. NMST će i ubuduće pratiti situaciju u vezi sa ovom problematikom.

Hrana

11. ZIKS uspostavlja pravo zatvorenika na odgovarajuću hranu, tri obroka dnevno, za održavanje dobrog zdravlja i snage, koja mora da bude raznovrsna i hranljiva. Ishrana osuđenog lica mora da odgovara njegovom uzrastu i zdravlju, prirodi posla, godišnjem

---

² Zakon o izvršenju krivičnih sankcija, član 36, paragraf 1.

³ Zakon br. 05/L0-129, član 3. Zakona o izmeni i dopuni Zakona br. 04/L-149 za izvršenje krivičnih sankcija..

⁴ Evropski Komitet za prevenciju torture, Životni prostor jednog zatvorenika, vidi: <https://rm.coe.int/16806cc449/>

dobu i klimatskim uslovima i ukoliko je to moguće, njegovim verskim i kulturološkim potrebama.⁵

12. Dalje osuđeno lice koje obavlja teške poslove, bolesna osoba, trudnica ili porodilja imaju pravo na hranu koju im preporučuje lekar ili dijetsku hranu.⁶ Lekar ili drugi stručnjak za ishranu proverava kvalitet obroka i daje savete direktoru kazneno popravne ustanove o njenom kvalitetu pre služenja obroka i beleži svoje nalaze u odgovarajuću knjigu.⁷
13. Tokom posete, NMST je primetio da su higijenski uslovi u kuhinji na odgovarajućem nivou i da je kuhinja opremljena potrebnom opremom za pripremu hrane. Kuhinjsko osoblje bilo je opremljeno sanitarnim knjižicama. Pored osoblja, opremljeni sanitarnim knjižicama su bili i osuđena lica koja su angažovana radom u kuhinji. Meni PCL je bogat potrebnim proizvodima hrane i dovoljno kaloričnom hranom. PCL takođe pruža dijetalnu hranu za zatvorenike, prema preporuci lekara. NMST nije primio žalbe od zatvorenika u pogledu količine i kvaliteta poslužene hrane.

Režim

14. U PCL-u su angažovana radom 23 osuđena lica, i samo četvorica pritvornih lica. Zatvorenici mogu da se angažuju kuhinjskim poslovima, čišćenjem, održavanjem objekata, u perionici veša i u bašti PCL, gde su trenutno bila angažovana 4 zatvorenika. Zatvorenici imaju na raspolaganju dva i po sata dnevno šetanja. Njima su dostupna i dva sportska terena koja su betonirana i kao rezultat toga često se dešava da se zatvorenici povređuju tokom igre.
15. Dostupne sportske aktivnosti mogu se odvijati dok za vreme kada izlaze na šetnju. Što se tiče obuka i kurseva obrazovanja, za sada na PCL-u razvija program EQUIP koji zapošljava 6-7 zatvorenika. Sobe zatvorenika su opremljene televizorima, ali sistem kablovske televizije još uvek nije postavljen, mada prema rečima direktora i kablovski sistem je planiran.
16. U slučaju pritvorenika, njihovo angažovanje na poslu zavisi od odobrenja suda. NMST primećuje da u vezi sa radnim angažmanom pritvorenika, član 199 stav 2 Zakona o krivičnom postupku predviđa: *“Lica koja se nalaze u sudskom pritvoru mogu da obavljaju rad koji je neophodan za održavanje reda i čistoće u njihovim prostorijama. U skladu sa mogućnostima institucije i pod uslovom da to ne šteti vođenju krivičnog postupka, licima u sudskom pritvoru se omogućava rad na aktivnostima koje odgovaraju njihovim fizičkim i psihičkim mogućnostima. Sudija za prethodni postupak, sudija pojedinac ili predsednik veća odlučuje o tome u saglasnosti sa upravom pritvorske ustanove.”*
17. Dok član 200, stav 1 ZIKS-a, u vezi angažovanja pritvorenih lica radom, definiše kao u nastavku: *„Pritvorenik može da se angažuje na radu u radionici, radionici u ekonomskim jedinicama koje se nalaze unutar nadležne kazneno popravne ustanove, posle dobijanja saglasnosti od nadležnog suda.”*
18. Takođe, Pravila Mandele utvrđuju pravo pritvorenika da radi. U pravilu 116 Pravila Mandele izričito se naglašava: *“pritvoreniku treba pružiti mogućnost da radi, ali ne treba*

---

⁵ Zakona br. 04/L-149 o izvršenju krivičnih sankcija, član 39 par. 1.

⁶ Zakona br. 04/L-149 o izvršenju krivičnih sankcija, član 39, par. 2.

⁷ Zakona br. 04/L-149 o izvršenju krivičnih sankcija, član 39, par. 3.

da se traži od njega da radi. U slučaju da on/ona odluči da radi, on/ona treba da bude plaćena za to.”

19. U izveštaju CPT o poseti Republici Kosovo tokom 2015. godine, koji je objavljen 2016. godine, u vezi sa režimom za pritvorenike, CPT je izrazio zabrinutost jer uprkos naporima vlasti, pritvorenici većinu svog vremena provode u njihovim ćelijama gledajući TV i igrajući karte, osim dva sata šetanja dnevno.
20. Ovim Izveštajem, CPT je preporučio nadležnim vlastima Republike Kosova kao u nastavku: *„CPT ponavlja preporuku da se vlasti angažuju da povećaju aktivnosti izvan ćelija za pritvorenike u svim institucijama koje je CPT posetio, kao i u svim drugim institucijama Korektivne službe Kosova, gde je tako nešto prikladno. Dalje CPT naglašava: „što je duže traje period pritvora, to bi više trebalo da se razvije režim koji im se pruža. Takođe, treba da se preduzimaju radnje za povećanje broja osoblja, kada je to potrebno“.*⁸
21. NMST smatra da na osnovu važećeg zakonodavstva, pravila Mandele i preporuka CPT-a nadležni organi treba da ulože napore za povećanje angažovanja zatvorenika van ćelije, ne samo u PCL-u, već i u drugim centrima pritvora, u meri u kojoj je to moguće.

Incidenti između zatvorenika

22. Vlasti zatvora imaju pozitivne obaveze da spreče nasilje među zatvorenicima za koje su one odgovorne. Na osnovu relevantne dokumentacije, tokom ove godine u PCL-u zabeleženo je šest incidenata među zatvorenicima. Generalno se radi o fizičkom sukobu između zatvorenika. Analizirana dokumentacija pokazuje da je direktor nakon što je razmotri slučajeve preduzeo radnje predviđene ZIKS-om, i u nekim slučajevima je izrekao disciplinske mere, o čemu je u slučaju pritvorenika obavestio nadležni sud.

Zdravstvena zaštita

23. Član 43 Zakona o izvršenju krivičnih sankcija propisuje da osuđeno lice ima pravo na besplatnu zdravstvenu zaštitu. Osuđeno lice kojem kazneno popravna ustanova ne može da pruži adekvatno lečenje, šalje se u zatvorsku bolnicu, odgovarajuću psihijatrijsku ustanovu ili u neku drugu zdravstvenu ustanovu.⁹
24. Medicinsko osoblje PCL-a sastoji se od jednog lekarke sa punim radnim vremenom, koja je dostupna telefonskim pozivima, glavne medicinske sestre i pet medicinskih sestara, od kojih tri rade 12-časovne smene i jednog psihologa koji radi redovnim radnim vremenom od 8 sati. Stomatolog je dostupan jednom nedeljno i dolazi iz Korektivnog centra za žene i maloletnike. Što se tiče ostalih specijalističkih službi, one se sprovode u koordinaciji sa centrima porodične medicine, regionalnim bolnicama i klinikama Univerzitetskog kliničkog centra Kosova (UKCK).
25. NMST je tokom posete primetio da nedostaje osoblje srednjeg nivoa (jedna medicinska sestra trenutno dežura u tri korektivna centra u Lipljane). Što se tiče infrastrukture, zdravstvena jedinica ima prostoriju za lekarske posete, lekarsku sobu za EKG, kiseonik, defibrilator, tenziometar, potrošni materijal i terapiju šokom.

---

⁸ Izveštaj KPT-a o poseti Kosovu, objavljen septembra 2016. godine, stav 46. Za više informacija vidite: <https://rm.coe.int/16806a1efc>.

⁹ Zakon br. 04/L-149 o izvršenju krivičnih sankcija, član 43, par. 2.

26. Što se tiče infrastrukture, u kojoj se pružaju medicinske usluge, posle renoviranja prvog sprata radni uslovi osoblja DZZ-a značajno su se poboljšali. Stoga NMST smatra da je njegova preporuka primenjena u svrhu boljih uslova rada za zdravstveno osoblje. NMST nije primio nijednu žalbu od zatvorenika u vezi sa poštovanjem prava na medicinske usluge.
27. Prema direktoru PCL, i dalje predstavlja izazov povremeno prisustvo zatvorenika sa mentalnim bolestima, zbog nedostatka kapaciteta za smeštaj zatvorenika ove kategorije u odgovarajućim institucijama.
28. S tim u vezi, standardi CPT-a predviđaju sledeće: „*Psihički bolesni zatvorenik mora biti smešten i zbrinut u bolničkom okruženju koje je adekvatno opremljeno i sa odgovarajućim osobljem. To okruženje može biti civilna psihijatrijska bolnica ili psihijatrijska ustanova posebno opremljena u zatvorskom sistemu.*”¹⁰
29. Evropska zatvorska pravila, pravilo 12.1, predviđaju: „*Osobe koje pate od mentalnih bolesti koje nisu kompatibilne sa smeštajem u zatvoru treba da budu smeštene u ustanovi posebno određenoj za tu svrhu.*”¹¹
30. Pravila Mandele, pravilo 109, predviđaju da zatvorenike sa mentalnim invaliditetom ne treba držati u zatvorima, već treba uložiti napore da se oni prebace u relevantne institucije što je pre moguće.
31. NMST ohrabruje nadležne organe da ulože stalne napore da se ove osobe leče u odgovarajućim institucijama, bilo da se nalaze u posebnoj psihijatrijskoj jedinici u zatvoru, bolnici ili u civilnoj psihijatrijskoj ustanovi.

Značaj medicinskih pregleda za novo-primljene zatvorenike

32. KPT je više puta naglašavao važnost medicinskog pregleda novo-pristiglih zatvorenika, posebno u ustanovama koje predstavljaju ulazna mesta u sistem zatvora. Takav pregled je od suštinskog značaja, posebno za sprečavanje samoubistva i širenja zaraznih bolesti (poput tuberkuloze, hepatitisa B/C, HIV).
33. Prema KPT-u, zdravstvene usluge zatvora takođe mogu dati značajan doprinos na sprečavanje fizičkog zlostavljanja tokom perioda neposredno pre hapšenja, znači u periodu kada se osobe drže u pritvoru od strane agencija za sprovođenje zakona, ptem sistematskog i blagovremenog evidentiranja povrede i kada je to prikladno pružanjem informacija za nadležne vlasti.¹²
34. Zakon o izvršenju krivičnih sankcija¹³ i Standardni operativni postupak¹⁴ DZZ-a predviđaju obavezu da se novo-primljeni zatvorenik podvrgava lekarskom pregledu u roku od 24 sata od trenutka prijema.

---

¹⁰ StandardI KPT-a, deo 3-ćeg Opšteg Izveštaja, stav 43, objavljen 1993. godine. Za više informacija vidi: <https://rm.coe.int/16806ce943>.

¹¹ Evropska pravila zatvora, Pravilo 47.1. Vidi nē: <https://rm.coe.int/european-prison-rules-978-92-871-5982-3/16806ab9ae>.

¹² Evropski komitet za prevenciju torture, Opšti 26-ti Izveštaj, paragrafi 72, na adresi <https://rm.coe.int/168070d0c8/>

¹³ Zakon br. 04/L-149 o izvršenju krivičnih sankcija, član 31.

35. Takve obaveze su takođe utvrđene međunarodnim aktima za zaštitu prava zatvorenika kao što su: Pravila Mandele¹⁵, Evropska pravila zatvora¹⁶ i pravila Ujedinjenih nacija za zaštitu maloletnika lišenih slobode.¹⁷

36. Na osnovu navoda zatvorenika i odgovarajuće dokumentacije, novo-primljeni pritvorenici u roku od 24 sata podležu lekarskim pregledima u skladu sa ZIKS-om i Standardnim operativnim postupkom DZZ-a.

Poverljivost zdravstvenih usluga

37. Što se tiče poverljivosti medicinskih usluga, NMST na osnovu razgovora sa zatvorenicima i zdravstvenim osobljem utvrđuje da se ove usluge pružaju pod uslovima koji poštuju poverljivost, odnosno pružaju se bez prisustva popravnih službenika, osim kada se njihovo prisustvo zahteva od lekara. A u medicinskom dosijeu zatvorenika ima pristup samo medicinsko osoblje.

38. Poverljivost medicinskih usluga obezbeđena je Standardnim operativnim postupkom¹⁸, koju je usvojilo Ministarstvo zdravlja, Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija,¹⁹ standardima CPT-a²⁰, kao i međunarodnim aktima, kao što su: Pravila Mandele²¹ i Pravila Ujedinjenih nacija za zaštitu maloletnika lišenih slobode.²²

Disciplinske mere

39. Prema zakonima na snazi disciplinske kazne koje se mogu izreći osuđenim licima su: ukor, ukidanje dodeljenih privilegija, nalog za nadoknadu štete i pritvor u samici.²³ Dok u slučaju pritvorenih lica, kazne mogu biti nametnute na sledeći način: ograničavanje ili zabrana poseta ili prepiske, osim kontakata sa advokatom, Ombudsmanom i diplomatskim misijama. Tokom posete, NMST je obavešten od strane direkcije PCL da trenutno nema osuđenih lica ovom disciplinskom merom. NMST nije primio žalbe od zatvorenika u vezi sa izricanjem disciplinskih mera od strane direkcije PCL-a.

Kontakt sa spoljnim svetom

40. NPST smatra da su kontakti sa spoljnim svetom, posebno posete porodica ili drugih bliskih rođaka, od presudnog značaja u kontekstu socijalne rehabilitacije zatvorenika.

---

¹⁴ Standardni operativni postupak, tačka 1. Vidi na adresi: <https://msh.rks-gov.net/wp-content/uploads/2013/11/1.-Praktikat-Standarde-te-Veprimit-n%C3%AB-DShB.pdf>

¹⁵ Pravila Mandele, Pravilo 34. Vidi na: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/GA-RESOLUTION/E_ebook.pdf/

¹⁶ Evropski savet, preporuka (2006) 2 Saveta ministara za države članice o Evropskim pravilima u zatvorima, tačka 42.1. Vidi na:

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804c221d/>

¹⁷ Pravila Ujedinjenih nacija za zaštitu maloletnika lišenih slobode, tačka 27, vidi:

https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/res45_113.pdf/

¹⁸ Standardna operativne prakse, tačka 11. Vidi: <https://msh.rks-gov.net/wp-content/uploads/2013/11/1.-Praktikat-Standarde-te-Veprimit-n%C3%AB-DShB.pdf/>

¹⁹ Zakon br. 04/L-149 o izvršenju krivičnih sankcija, član 49.

²⁰ Standardi CPT-a, objavljeni 2018. godine, paragrafi 50 i 51. Za više vidi: <https://rm.coe.int/16806ce943/>

²¹ Pravila Mandele, Pravilo 26, tačka 2, na: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/GA-RESOLUTION/E_ebook.pdf/

²² Pravila Ujedinjenih nacija za zaštitu maloletnika lišenih slobode, tačka A, Pravilo 19, na: https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/res45_113.pdf/

²³ Stavovi od 101 do 113 Zakona o Izvršenju Krivičnih Sankcija.

41. Zakonodavstvo na snazi²⁴, u slučaju osuđenih lica određuje da pritvorena lica imaju neograničeno pravo na prepisku (koja se podvrgavaju određenim odstupanjima), imaju pravo za mesečnu posetu koja najmanje traje jedan sat, kao i jednu posetu od dece i njihovih supružnika najmanje jednom u 3 meseci sa minimalnim trajanjem od tri sata. Prema direkciji PCL zatvorenici imaju pravo na jednu posetu nedeljno. Posete u slučaju pritvorenika odobri nadležni sud. Iz intervjua sa zatvorenicima i razmatranja relevantne dokumentacije proizilazi da pritvorenici uglavnom imaju po jednu posetu nedeljno koja je odobrena od strane nadležnog suda.
42. Što se tiče telefonskih poziva, član 60 ZIKS-a predviđa da osuđeno lice ima pravo da telefonira. U slučaju pritvorenika, ove telefonske pozive odobrava nadležni sud. Na osnovu informacija koje je dostavila direkcija PCL-a i tvrdnji pritvorenika, njima se odobravaju dva poziva nedeljno, uz odobrenje nadležnog suda. Dok, u slučaju osuđenih, nema ograničenja.
43. MPST je takođe posetio salu za porodične posete, koja pruža zadovoljavajuće uslove za prijem porodičnih poseta, kao i mogućnost da zatvorenik ima direktan kontakt (nema prepreka između njih) sa porodicom ili osobom koja ga posećuje.

Procedura podnošenja žalbi

44. Standardi KPT naglašavaju važnost efikasnog sistema podnošenja žalbi i smatraju ga osnovnom garancijom protiv zlostavljanja u zatvorima i pritvorskim centrima.²⁵
45. Član 91 ZIKS, detaljno definiše postupak kojim pritvorenici i zatvorenici mogu da se obrate žalbom ili molbom direktoru jedne određene institucije Korektivne Službe Kosova. Procedura uključuje i rokove za odgovor od strane direktora i mogućnost da se žalba uputi i nekom drugom organu, u ovom slučaju Generalnoj Direkciji Korektivne Službe i Ministru Pravde.²⁶
46. NMST je primetio da na raspolaganju smeštenih u PCL se nalaze kutije za žalbe postavljene od strane Korektivne Službe Kosova, i kutije za žalbe postavljene od strane Institucije Ombudsmana i one DZZ. Kutije za žalbe postavljene od strane institucije Ombudsmana mogu se otvoriti samo od zaposlenih u ovoj instituciji, što za podnosioca žalbe pruža poverljivost pri podnošenju žalbe.
47. Takođe, oni mogu uputiti žalbe Ombudsmanu i putem besplatne telefonske linije (informacije o telefonskoj liniji nalaze se u kutijama za žalbe), putem redovne pošte, koja prema ZIKS-u ne podleže kontroli ako je upućena Ombudsmanu Republike Kosova, kao i preko članova njihovih porodica.
48. NMST je konstatovao da je zatvorenicima u PCL-u pružena adekvatna mogućnost za podnošenje žalbi i zahteva. Ova institucija razmatra iste i dostavlja odgovore zatvorenicima u ovom centru, u skladu sa ZIKS-om. PCL takođe evidentira sve žalbe i zahteve zatvorenika u svojim administrativnim dosijeima. NMST nije primio žalbe od zatvorenika u vezi sa njihovim pravom na žalbu.

---

²⁴ Zakon o Izvršenju Krivičnih Sankcija, članovi 62-65.

²⁵ Evropski komitet za prevenciju torture, Opšti 27-mi Izveštaj, paragrafi 68. Za više vidi <https://rm.coe.int/16807bc668>.

²⁶ Član 91, stav 4 Zakona o Izvršenju Krivičnih Sankcija propisuje: U podnetoj žalbi Direktor Popravne Službe će odgovoriti u roku od petnaest (15) dana, dok Centralna Kancelarija Popravne Službe u roku od trideset (30) dana. U pisanoj žalbi će se dati odgovor u pisanoj formi.

Osoblje PCL i pitanja koja se nadovezuju sa bezbednošću

49. Prema direkciji, PCL se suočava sa nedostatkom korektivnih službenika, obzirom da nekoliko korektivnih službenika pohađa obrazovanje na Akademiji za javnu bezbednost. Prema direktoru PCL-a, neki korektivni službenici su pohađali obuku u okviru tvinning projekta sa Korektivnom službom Finske, obuke koje je organizovao Savet Evrope, UNICEF i Holandski Helsinški komitet. Pored ovih obuka, grupa korektivnih službenika takođe je poslata da pohađa obuku u Sjedinjene Američke Države.
50. Kao i u drugim korektivnim centrima NMST je primetio da su korektivni službenici opremljeni takozvanim *peper spray* čiji je rok upotrebe istekao. Generalno, prostorije PCL-a su opremljene sigurnosnim kamerama i većina njih je funkcionalna i koja, sa stanovišta KPT-a, predstavljaju dodatnu garanciju za zaštitu protiv fizičkog maltretiranja i mogućih lažnih navoda protiv korektivnih službenika. Prema rečima direktora PCL nadležnim vlastima KSK dostavljen je zahtev za dodatni broj sigurnosnih kamera.

Prema nalazima i konstatacijama postignutim tokom posete, u skladu sa članom 135. stav 3. Ustava Republike Kosovo i članom 16. stav 4. Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu, Ombudsman:

PREPORUČUJE

Ministarstvu pravde:

- **Da se poveća broj aktivnosti van ćelija za pritvorena lica u PCL, u skladu sa Zakonikom o krivičnom postupku i ZIKS-om i u meri u kojoj je to moguće.**
- **Da se PCL snabdeva novim i kvalitetnim dušecima**
- **Da se renovira drugi sprat PCL-a tako da uslovi smeštaja zatvorenika budu u skladu sa ZIKS-om i međunarodnim standardima o pravima zatvorenika.**
- **Da se NMST obavesti o upotrebi *peper spray* čiji je rok istekao**

Ministarstvo zdravlja:

- **Po potrebi da se poveća broj srednjeg osoblja u zdravstvenoj jedinici PCL-a.**

U skladu sa članom 132. stav 3. Ustava Republike Kosovo („*Bilo koji drugi organ ili institucija, koja sprovodi legitimnu vlast u Republici i Kosovo je dužna da odgovori na zahteve Ombudsmana i da predstavi sva zatražena dokumenta i informacije u skladu sa zakonom*“) i članom 28. Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu („*Vlasti, kojima je Ombudsman uputio preporuke, zahtev ili predlog za preduzimanje konkretnih mera, uključujući i disciplinske mere, treba da odgovore u roku od trideset (30) dana. Odgovor treba da sadrži razloge u pisanoj formi o preduzetim radnjama u vezi sa navedenim pitanjem*“)
ljubazno Vas molim da nas obavestite o radnjama koje ste preduzeli ili planirate da preduzmete u vezi sa navedenim pitanjem.

S poštovanjem,

Hilmi Jashari

Ombudsman